

צערך בעללי חיים בהלכה ובאגדה

חקירות, בירורים ופסקים
ממאות מקורות

בתוספת סיפורים מופלאים
מגדולי הדורות

ויחלק לשלושה חלקים
החלק הראשון - הלכה
החלק השני - פסקים
החלק השלישי - אגדה

ובסופו קונטרס "ספר יצירה"
דיני אדם ובעלי חיים שנוצרו ע"י ספר יצירה

נחבר ונערך בסיעתא דשמיא
ובחמלת ה' על ידי

יצחק נחמן בן חר"ר אברהם אשכולי
ק"ק אופקים

שנת ה' תשס"ב

ד. הסתכלות בבעלי חיים טמאים

אגב שדיברנו מעניין הליכה לגן החיות, לראות את בעלי החיים השוכנים בהם, צוויין שישנה מידת חסידות, שאינה נוהגת בכל אדם (ואף גדולי עולם לא נהגו בה, וכפי שראינו לעיל בבעל תרומת הרשן וכרכ חיד"א ועוד) והיא שלא יסתכל האדם בבריות טמאות.

מקור לכך נמצא בספר ישועות חכמה [מבעל מחבר ספר מסגרת השלחן, סימן ל"ג אות י"א] וז"ל: "סגולה שלא להסתכל בבהמות טמאות כי הוא ממשיך רוח טומאה החופף עליו". גם בספר זכירה (עניני הפילה) כתב: "יזהר מלהסתכל בעבודה זרה כי תפילתו אינה מקובלת מ' יום, וכן יזהר מכל דבר טמא" עכ"ל⁵⁰². גם בספר הברית כתב דמעוברת לא תסתכל בחיות (הביאו גר"י וילברשטיין שליט"א בתורת היולדת עמוד תי"ח).

נאמר בתורה שע"י הקרבן שהקריב נח בצאתו מהתיבה, נתרצה לו השם ונשבע שלא יכרת כל בשר לגמרי מהעולם⁵⁰³. וביאר בנפש החיים (שער א' פרק כ"א) שגח הקריב דוקא מהבהמה הטהורה, כי ראה והשיג הכח והשורש העליון של כל בהמה וחיה, איזה מהם כח שרשו מצד הקדושה והקריבה, ואיזה מהם כח נפשה מצד הטומאה ולא תרצה לפני הקב"ה. נמצא שבבע"ח טמאים ישנה רוח טומאה.

וכך נכתב במפורש גם בספר קב הישר [פרק ב'] וז"ל:

כשאדם מסתכל בדברים טמאים עד שהשביע עינו בהם בהסתכלותו, אף שיש לאדם רשות לראות בריות משונות הבאות ממדינות מרחקים וע"ז תקנו חכמינו ז"ל וקבעו ברכה "ברוך משנה הבריות". מכל מקום לא ישביע עינו בהסתכלות, ולא יראה בהם כי אם דרך ארעי... ואם הבן אדם רואה בראייתו בריות טמאות, אז הוא ממשיך רוח הטומאה החופף

כסברתם שם. אולם יש לדחות ולומר שמאחר שהוא מתפעל בראייתם ומשבח לבורא על חכמתו כי רבה, או משיב נפשו להתחזק בלימוד התורה, או שלומד מכך כמה וכמה פרטי הלכות כמו סימני עוף טהור וסימני עוף טמא, וענין מעלה גרה ומפריס פרסה ועוד, הנה שוב אין בראייתם משום מפנה אל מלבו. וראיה לדבר יש להביא מהחיד"א שאף שכתב לחוש לדברי רש"י [בספרו ברכי יוסף, יו"ד סימן קמ"ב ס"ק ג'], עכ"פ מעיד הוא על עצמו [במדבר קדמות, מערכת ב' אות כ"ב] שהלך לבקר בגן חיות, ואף במקום שמציג בעלי חיים חנוטים (עיין לעיל הערה 489), הרי שלדעתו, אף לרש"י אין חשש בראיית בעלי חיים ממש, שאינם באופן של דיוקן וציור.

את המצוה לברך "ברוך משנה הבריות", על ראיית קוף ופיל, יחרץ מן הסתם דמדובר כשרואה אותם בדרך מקרה בדרך (באקראי בעלמא וכדברי שו"ת פרי השדה הנזכרים לעיל), או אף בהסתכלות מכוונת אך רק לזמן קצר וברוך ארעי (כדברי קב הישר המובאים לקמן) ואין אלו שתי שיטות חלוקות, אלא שבשני אופנים אלו מותר לברך 'משנה הבריות'. ומן הסתם אף שראה בריה משונה ונעלמה מעיניו, יכול לברך עדיין תוך כדי דבור, וכדין כל ברכת השבח.

ולכן התיר לו לאכול מהחיות, הם פרי עמלו, וכן מבואר גם בפירושו החזקוני לתורה.